Міністерство освіти і науки України
Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічної освіти і мистецтва
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
з теми: **«МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІК ПСЕВДОВІТРАЖУ НА ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ У ШКОЛІ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти освітньої програми Середня освіта (Образотворче мистецтво)
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)
денної форми здобуття вищої освіти
ЛІТОВСЬКА Анна Андріївна

Керівник: **Алла БРЕНЮК**, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри ОДПМ та РТМП
Рецензент: **Оксана КЛІЩ**, кандидат архітектури, старший викладач кафедри ОДПМ та РТМП

Кам’янець-Подільський – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1 Теоретичні засади впровадження технік псевдовітражу в освітній процес 6

1.1 Історія та розвиток традиційного вітражу в мистецтві 6

1.2 Поняття, сутність та види нетрадиційних художніх технік. 14

РОЗДІЛ 2 Методичні підходи до організації гурткових занять із застосуванням технік псевдовітражу 19

2.1 Етапи підготовки та проведення занять з нетрадиційних технік в умовах шкільного гуртка 19

2.2 Методичні рекомендації щодо впровадження псевдовітражу в гурткову роботу ЗЗСО 22

ВИСНОВКИ 25

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 27

ДОДАТКИ 30

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тема ще недостатньо широко розроблена в педагогічній та методичній літературі, що відкриває простір для науково-дослідної та експериментальної роботи, дозволяє створювати авторські програми гурткових занять.

Техніка псевдовітражу є творчим і доступним видом декоративно-прикладного мистецтва. Її використання в гуртковій діяльності школи сприятиме розвитку уяви та естетичного смаку, формуванню індивідуального стилю, вдосконаленню дрібної моторики і терпіння.

У Новій українській школі значна увага приділяється неформальній освіті, зокрема гуртковій роботі. Псевдовітраж відповідає сучасним вимогам освітнього процесу, а саме: поєднує елементи міждисциплінарного навчання (мистецтво, технології і дизайн), а також заохочує учнів до активної участі в позакласних заходах.

На відміну від класичних вітражів псевдовітраж не потребує спеціального обладнання (склорізів, печей тощо). Можна використовувати доступні матеріали (акрилові фарби, фарби для скла та кераміки, контури, скло чи пластик). Техніка є безпечною для дітей шкільного віку.

Заняття з псевдовітражу сприяють формуванню емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, виконують арттерапевтичну функцію та об’єднують учнів у спільну творчу діяльність.

Тема є актуальною з огляду на сучасні потреби освіти, креативний потенціал дітей та доступність техніки. Її розробка сприяє збагаченню методичної бази позакласної діяльності в школі, а також формуванню творчої особистості учня.

Об’єктом дослідження є методика вивчення нетрадиційних образотворчих технік, зокрема псевдовітражу, на гурткових заняттях в школі.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є технічні та художні особливості псевдовітражу як інноваційної техніки створення художніх образів у позакласній роботі.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що впровадження технік псевдовітражу на гурткових заняттях у школі сприятиме підвищенню інтересу учнів до образотворчого мистецтва, розвитку їхніх творчих здібностей і формуванню емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, за умови науково обґрунтованого методичного супроводу та використання інноваційних педагогічних підходів.

Метою роботи є обґрунтування та розробка методичних основ упровадження технік псевдовітражу в систему гурткової роботи школи; розвиток творчих здібностей, естетичного смаку та емоційно-ціннісного ставлення учнів до мистецтва у процесі виконання практичних завдань.

Відповідно до мети, були сформовані такі **завдання:**

- розкрити поняття вітражу і висвітлити його значення в мистецтві;
- дослідити сутність і види нетрадиційних технік псевдовітражу;
- проаналізувати методику гурткової роботи в середній школі;
- розробити методику упровадження псевдовітражу в образотворчу практику школи.

Методи. Для виконання завдань дослідження використані загальнонаукові методи досліджень, до яких належать: фактологічний, представлений виявленням і вивченням візуального матеріалу; аналітичний, представлений аналізом літературних джерел. Характер дослідження визначався історичними та емпіричними методами. Особливу роль у роботі відіграли спеціальні методи: мистецтвознавчі – іконографічний та іконологічний.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов упровадження технік псевдовітражу в позакласну діяльність школярів; у розробці методичних рекомендацій щодо організації гурткових занять із використанням нетрадиційних художніх технік; у розкритті арттерапевтичного потенціалу псевдовітражу як засобу формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до мистецтва та розвитку їхніх творчих здібностей.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Отримані результати дослідження можуть бути застосовані в навчальному процесі як теоретична основа для вивчення історії декоративного мистецтва та дизайну, так і практична, як приклад інтеграції образотворчих технік з нетрадиційними матеріалами. Також як основа для подальшого аналізу дослідження цієї та суміжних з нею тем.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки кваліфікаційної роботи були представлені у вигляді доповіді на ІІ Всеукраїнській науково-практичній конференція здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи» (до 65-річчя педагогічного факультету), що відбулася 05-06 листопада 2025 р., на тему: «Мистецтво вітражу в системі загальної мистецької освіти», а також публікації з цієї теми.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які містять по два підрозділи, висновку, списку використаних джерел 25 найменувань та 24 додатки. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 45 з них основного тексту кваліфікаційної роботи – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІК ПСЕВДОВІТРАЖУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

1.1 Історія та розвиток традиційного вітражу в мистецтві

Як і коли виникло мистецтво вітража, достеменно не відомо. Є твердження про те, що кольоровими скельцями прикрашали вікна ще у Давньому Єгипті, Римі та Візантії [11].

У 1 ст. н. е. римляни глазурували вікна. Вони відливали скляні плити та використовували техніку видування, щоб обертати диски і виготовляти циліндричне скло. Скло було нерівною формою та не дуже прозорим.

Один із найдавніших відомих прикладів використання кількох шматків кольорового скла у вікні був виявлений у монастирі Святого Павла в Джарроу, Англія, заснованому в 686 році нашої ери (Рис. А.1.1) [22].

Також відомо про вікна з фігуративними сценами з базиліки Святого Ремі в Реймсі приблизно 1000 р. Цих вікон більше не існує. Найдавнішим збереженим зразком мальовничого вітража є голова Христа X ст., розкопана в абатстві Лорш у Німеччині.

Вважається, що найдавнішими збереженими вітражами є п’ять вікон у фоновому світильнику, що зображують пророків, в Аугсбурзькому соборі, які датуються приблизно 1065 р. (Рис. А.1.2) [17].

У період середньовіччя відбуваються зміни в архітектурі, що спричинили нові тенденції в монументальному живописі. Місце фресок посів вітраж – живопис із шматочків скла а пізніше просто живопис по склу [1].

Великі вітражі XII та початку XIII ст. насправді з’явилися більш, ніж за півстоліття до значних технічних досягнень у ремеслі виготовлення скла. І хоча ці досягнення безсумнівно сприяли витонченості та делікатності вітражів пізнього Середньовіччя, вони не лише не змогли зупинити занепад мистецтва, але, можливо, навіть прискорили його – настільки, наскільки спокушали

вітражних майстрів змагатися з фресковими та станковими живописцями в натуралістичному зображенні сюжетів [21].

Листи середньовічного скла виготовляли шляхом видування скляної бульбашки, надання їй трубчастої форми, відрізання кінців для утворення циліндра, розрізання циліндра вздовж з одного боку та сплющення його в лист, поки скло було ще гарячим і гнучким. Листи були внутрішньо забарвлені оксидами металів, такими як мідь для рубіна, кобальт для синього та залізо для зеленого. Краї шматків обробляли склярською обробкою або вирізали для встановлення у вікно. Потім скляр надавав виробу форми за допомогою склярського заліза [21].

У Франції ми досі маємо декілька прикладів романських вікон у Пуатьє, Ле-Мані та, звичайно ж, у Шартрському кафедральному соборі Діви Марії.

У 1194 р. пожежа знищила величний романський собор єпископа Фульбера Шартрського. Ця церква була заповнена вітражами, але з тих, що вціліли, лише деякі з них були визнані гідними повторного використання в новому соборі – великі вікна на західному фасаді та Нотр-Дам де ла Бель-Вер'єр (Рис. А.1.3) [17].

Вікно розп’яття, Собор Сен-П'єр, Пуатьє, В'єнна (Рис. А.1.4) розташоване в найстарішій частині споруди та датується другою половиною XII та першою чвертю XIII ст. Звернувши увагу на одну річ, окрім блиску червоного та синього кольорів – зображення розп'ятого Христа не є зображенням страждань, як ми очікуємо. Натомість, засмучений Христос ніби обіймає світ з відкритими очима та розпростертими руками, поза болем і стражданнями, і вже бере на себе роль Спасителя. Це дивовижне зображення, яке надає вікну піднесеної величі [17].

Хоча мистецтво вітражів, безумовно, досягло свого апогею в XIII та XIV ст., ці ранні приклади демонструють, що художники добре знали як свою майстерність, так і те, як використовувати її для зображення священних сцен.

Обидва ці шедеври нагадують нам про геніальність цих середньовічних видів мистецтва. Можливість озирнутися на дев'ять століть назад, щоб побачити їх у їхній досконалості, є даром для всього людства, а не лише для християн чи істориків мистецтва [17].

Готика була поліхромною: стіни розфарбовували, як і скульптуру, художній образ готичного храму виражає насамперед прагнення до Бога. Неймовірно важкі кам’яні склепіння мистецтвом архітекторів візуально перетворені в легке мереживо. Денне світло, проникаючи через кольорові вітражі, стає таємничим, містичним. До цієї різнокольоровості додавався блиск золота церковного обладнання, сяйво свічок [1].

Значне місце в архітектурі готичного собору посідали вікна великих розмірів із вітражами. У вітражах знайшли втілення епізоди з легенд про життя святих, біблійна та євангельська тематика. У вітражах переважали червоні, сині та фіолетові фарби (Рис. А.1.5).

Вважали, що фіолетовий колір був природним кольором готики, кольором молитви та містичного устремління душі, поєднанням червоного кольору крові та синього неба [7].

Готичний стиль розвивався також за межами Франції. Вітражі в соборі Лозанни, Швейцарія, демонструють помітний французький вплив. Відомо, що майстри вітражів з Франції працювали в Кентербері в Англії, як і французький архітектор Вільгельм Санський. Французький вплив можна побачити в іспанських вітражах цього часу, особливо в Арагоні, Толедо та Кастилії. Вікна в Леонському соборі є значними, хоча й значно відреставрованими.

У Німеччині романський стиль проіснував довше, ніж в інших регіонах. Відомі вікна є в Кельнському та Страсбурзькому соборах, а також у францисканському монастирі Кенігсфельдена [22].

Міжнародний готичний стиль пізно прийшов до Відня та Праги. Найдавніше скло, що збереглося в Італії, в Ассізі, є роботою німецьких склярів. Окулус у Сієнському соборі називають «першим сучасним вікном», оскільки сюжети розглядаються як окремі сцени.

Вікно являє собою коло з металевою сітчастою структурою, а не кам'яними перекриттями, що розділяють його на пелюстки. До кінця середньовіччя (друга чверть чотирнадцятого століття) перспектива та об'єм стали очевидними. Тема була більш живописною і не підпорядковувалася архітектурі [22].

Еволюція вітражів була повільним процесом. Розвиток пізньороманської та готичної архітектури привніс новий акцент на віконне скло та відкритість. Саме тоді мальовничі вітражі стали основною формою мистецтва, а в Північній Європі – найважливішим елементом церковного оздоблення [21].

Вітражі епохи Відродження схожі на своїх готичних попередників, але також мають унікальні характеристики та елементи, які надають їм особливу красу!

Як і переважна більшість ранніх вітражів, вітражі цього періоду представляли класичні сцени та зображення, наповнені релігійним значенням. Однак фігури в образах епохи Відродження зображувалися в одязі тієї епохи, щоб відобразити важливість гуманістичного руху. Персонажі на панелях були намальовані, щоб показати більше емоцій та представити абстрактні ідеї, такі як страждання та радість [16].

Оскільки скло стало доступнішим, а його приголомшлива здатність використовувати природне світло – популярнішою, вітражі почали частіше з'являтися у світських будівлях (житлові будинки, громадські зали, підприємства). В результаті нерелігійні зображення стали більш поширеними, іноді навіть у церквах. Світські панелі зазвичай зображували події та сцени історії та геральдики (герби).

Фігури в образах епохи Відродження мали точніше пропорції та відображали глибше знання анатомії людини, ніж у попередні періоди (Рис. А.1.6). Ці особливості були зумовлені бажанням багатьох художників епохи Відродження вселити своїм роботам надзвичайне почуття реалізму. Щоб досягти цієї реалістичної уваги до деталей, вони використовували більше тіней та яскравих кольорів [16].

Щоб створити глибину та яскраві кольори, необхідні для втілення реалізму та лінійної перспективи у своїх роботах, художники вітражів епохи Відродження почали виготовляти кольорові емалі. Емалі – це тип фарби, що виготовляється з використанням сумішей меленого скла, оксидів для кольору та олії для консистенції [16].

На початку XIX ст. вітражі фактично були мертвим мистецтвом, вийшовши з моди понад два століття тому. Але їхня доля незабаром змінилася. Багато вікторіанських дизайнерів були стурбовані «вульгарними наслідками» масового виробництва та почали озиратися в історію в пошуках різних способів виконання робіт. Середньовічні вітражі добре підійшли для цього ностальгічного проєкту. Їхні методи були переосмислені та підтримані прихильниками готичного відродження (шанувальниками середньовічної готичної архітектури) та іншими, включаючи провідного дизайнера мистецтв і ремесел Вільяма Морріса [24].

Один із цих нових стилів став відомим як неоготика. Застосовуваний переважно в галузях архітектури, дизайну інтер'єрів та живопису, він значною мірою базувався на формах та візерунках, що використовувалися в період пізнього середньовіччя (близько 1250–1500 рр.) [24].

Художники поєднували серйозне вивчення історичних прикладів з більш вигадливим баченням середньовічного лицарства та романтики (Рис. А.1.7). Одним із основних виявів неготики був широкий інтерес до релігійного мистецтва середньовічної церкви, включаючи вітражі, які втратили популярність століттями раніше. Наслідки Реформації поступово відвернули мистецтво від зосередження на релігійних темах. З часом декоровані вікна ставали дедалі світськими (нерелігійними) і, в результаті технічного розвитку, більше нагадували «розписи на склі», ніж традиційні вітражі зі свинцевими секціями [24].

У розвитку вітражного мистецтва XX ст. можна виокремити три взаємопов’язані творчі течії.

По-перше, значна кількість архітекторів, продовжуючи традиції своїх попередників з рубежу століть і використовуючи нові системи засклення, що стали можливими завдяки сучасним досягненням у галузі будівельної інженерії, відкрили багато нових способів застосування вітражів.

По-друге, особливо у повоєнній Франції, кілька видатних живописців, що працювали переважно на мольберті, звернулися до вітражного мистецтва, надавши йому нових і потужних образів.

По-третє, у 1950–60-х рр. у Німеччині з’явилася перша справжня школа вітражного мистецтва від часів Середньовіччя, яка присвятила себе дослідженню унікальних технічних і виражальних можливостей цього мистецтва [20].

Хоча основна частина значних вітражів XX ст. належить до періоду після Другої світової війни, попередні експерименти, особливо у Франції та Німеччині, продемонстрували можливості, які можна було б творчо дослідити. Церква Нотр-Дам роботи Огюста Перре в Ле-Ренсі, поблизу Парижа, де вся поверхня стіни перетворюється на геометричну решітчасту композицію з кольорового скла роботи художника-символіста Моріс Дені (Рис. А.1.8) [20].

Після 1946 р. спостерігався незвичайний сплеск активності. У Ле Корбюзьє Нотр-Дам-дю-О (1950–55) у Роншані, на північний захід від Діжона у Франції, масивна південна стіна, товщиною 12 футів (2,72 метра) біля основи та п'ять футів нагорі, різко перемежована низкою грубих, але надзвичайно ефектних вітражів, крізь які промені світла буквально вибухають у церкву [20].

Вітраж у XXI ст. Центральне східне вікно каплиці Генріха VII у 2000 р. було заповнене склом із зображенням Різдва. Його спроектував Алан Янгер, а подарували його лорд і леді Гарріс з Пекхема . Два флангові вікна в синьо-білому дизайні були додані у 2013 р., спроектовані Х'юї О'Донох'ю та подаровані тими ж жертводавцями. У 2018 р. в трифорії було відкрито нові Галереї діамантового ювілею королеви. Біля входу можна побачити вікна з іменами основних жертводавців. Вони також включають фрагменти скла різного датування, знайдені під час перетворення трифорії. У вересні 2018 р. було відкрито нове вікно королеви в північному трансепті, спроектоване Девідом Хокні. Воно увічнює правління королеви Єлизавети II з йоркширським сільським пейзажем у яскравих кольорах (Рис. А.1.9) [25].

Вітражі мають ауру таємничості та романтики. Саме взаємодія світла та кольору пробуджує уяву. Це одне з найнезмінніших ремесел, яке, як і століття тому, вимагає часу, терпіння та вміння розуміти колір і лінійний дизайн.

Сьогодні вітражі бувають трьох основних видів: свинцеві, художні та фацетні. Свинцеві – це те, що ми зазвичай називаємо вітражем, хоча термін

«вітраж» означає будь-яке кольорове скло. Зазвичай воно має товщину одну восьму дюйма та скріплюється свинцевими «камами». Візерунки та елементи можуть бути намальовані суцільними лініями та випалені, а скло можна затінити, нанісши легкий шар фарби, яка не змінює колір, але зменшує кількість світла, що проходить крізь око. Фарба являє собою оксид свинцю – зазвичай чорний, темно-коричневий або темно-червоний [22].

Художнє скло стало популярним завдяки Луїсу К. Тіффані, який використовував кольорові емалі та опалесцентне скло (Рис. А.1.10). Емалі фактично змінюють колір світла, але наносяться лише на поверхню скла та випалюються як емалі на міді. Часто скло має високу текстуру, аж до використання тривимірного скла для складок драпірування або крил ангела. Опалесцентне скло — це скло, яке майже непрозоре. Зазвичай воно виглядає молочного кольору та скріплюється свинцевими або мідними скріпками [22].

Фасетні вікна виготовляються зі скляних плит товщиною від півдюйма до трьох-чотирьох дюймів. Ці плити називаються «dalles» від французького слова, що означає «бруківка».

Найуспішнішою та найпоширенішою новою технікою у світі вітражів сьогодні є dalle de verre, більш відома як фацетоване скло, яке закріплюється в епоксидній смолі або іншому матеріалі (Рис. А.1.11). Його процес виробництва призводить до мозаїчного підходу з чистими кольоровими ефектами, які можна використовувати у віконних отворах або цілих стінах [22].

Варто відзначити, що відродження вітража у наш час ознаменувалося появою нових його форм, різновидів. Крім класичних, існує кілька сучасних методів виготовлення вітражів. Здатність скла розсіювати світло, але не поглинати його, дозволяє створювати в інтер'єрі за допомогою вітража незвичайні колірні рішення (Рис. А.1.12) [12, с.204].

Отже, мистецтво вітража має цікаве історичне коріння і пройшло захоплюючий шлях розвитку – від перших кольорових скелець у храмах Давнього Риму до чудових композицій епохи Готики, Відродження та сучасності.

У різні часи вітражі були не лише прикрасою архітектури, а й важливим способом духовного та емоційного впливу, відображаючи релігійні ідеї, культурні цінності й художні досягнення свого часу. Завдяки поєднанню технічної майстерності, світла й кольору, це мистецтво залишається актуальним і сьогодні, адаптуючись до сучасних стилів і технологій. Вітраж продовжує бути живим, символічним та візуально захопливим видом творчості, здатним викликати естетичне захоплення і глибокі переживання.

1.2 Поняття, сутність та види нетрадиційних художніх технік.

Малювання нетрадиційними матеріалами – це вид мистецтва, який сягає корінням у давнину, і навіть ми, найімовірніше, робили це несвідомо в дитинстві. Пам’ятаєте, як брали паличку на пляжі та малювали на мокрому піску? Ми настільки знайомі з традиційними гравцями, що часто сприймаємо як належне безліч різних інструментів для малювання, які існують навколо нас, наприклад, у природі [19].

Образотворче мистецтво – це потужний засіб для розвитку дрібної моторики рук та відповідно покращення мовлення і творчих здібностей дитини. Нестандартні техніки є довільною формою творчості, яка не вимагає копіювання зразка [5].

У мистецтві існує багато нетрадиційних технік живопису. Нетрадиційні техніки не обмежують можливості вираження вражень від навколишнього світу. Адже чим різноманітніші матеріали для творчості, тим багатша вона. Такі нетрадиційні техніки живопису дають поштовх уяві, ініціативі та індивідуальності [15].

До нетрадиційних технік малювання належать розпис воском свічок, друк корком, пінопластом, зім'ятим папером, розпилення, гравіювання, штампування, граттаж, батик, вишивка на папері, малювання сіллю, піском, зернами та багато інших [15].

Нетрадиційні техніки малювання можна розподілити на 4 групи:

- малювання з використанням шаблонів, де акцент робиться на розфарбовуванні, – штампи із овочів, печатки з ниток, листки і пелюстки, різноманітні дрібні предмети, лекала, заповнення намальованих предметів кольоровими штрихами, квітами, геометричними фігурами, зображення сіллю чи крупою;
- малювання із застосуванням творчих розчинів – техніка «Ебру», мильні бульбашки, малювання свічкою і фарбою, клеєм ПВА, граттаж, зображення масляною пастеллю і акварельними фарбами;

- техніки, пов’язані зі створенням чарівних візерунків, – бризки за допомогою зубної щітки, живопис із розлитих фарб, малювання зім’ятим папером, відбитки малюнка зі скла чи пластмаси, зображення пір’ям, рельєфні малюнки, малювання спонжем, ватними дисками чи паличками, губкою чи поролоном, малювання розтертим пластиліном, малювання пальчиками і долоньками;

- техніки спрямовані суто на творчу фантазію і вправність – малювання без відриву руки від аркуша, малювання за допомогою цифр і букв, домальовування частин предмета чи малюнка, малювання ластиком по затушованому олівцем папері [5].

Окремими з них є:

- малювання піском (Рис. А.1.13) – це радикально інший вид малювання, який може доставити навіть більше задоволення, ніж малювання традиційними матеріалами для малювання [15];

- бризкання рідкої фарби або барвника на поверхню (Рис. А.1.14) – один із найнепередбачуваніших і найцікавіших способів нанесення кольору. По черзі працюйте біля раковини в класі, занурюючи цілі аркуші паперу у розведений акрил, бризкаючи та збризкуючи воду на свою роботу: тримайте папір, полотно або інші поверхні для малювання в повітрі та давайте фарбі стікати [18];

- малювання свічкою або воском (Рис. А.1.15). Для нанесення контуру малюнка використовується звичайна свічка. Коли малюнок готовий, поверхню покривають акварельною фарбою, тоді восковий візерунок просвічується і створює дуже оригінальний ефект [15];

- альтернативою нанесенню фарби шпателем для малювання є використання плоского краю шматка картону (Рис. А.1.16). Це дешевша та набагато доступніша стратегія для учня художньої школи. Картон, який можна різати, згинати або складати за потреби, є чудовим матеріалом для нанесення плоских кольорових ділянок на роботу [18];

- малювання за допомогою ниток (Рис. А.1.17) – нестандартний, але дуже ефектний спосіб малювання. Візьміть товсту нитку, вмочіть її в чорнило та

покладіть на аркуш так, щоб кінець нитки вільно звисав. Накрийте його іншим аркушем, покладіть зверху книгу та притисніть рукою. Тепер повільно витягніть нитку, зніміть книгу та верхній аркуш паперу [15]. Також одним з варіантів є наклеювання нитки;

- фарбування за допомогою крапель (Рис. А.1.18). Гравітація може бути чудовим інструментом для малювання. Працюючи з густішою, але все ще рідкою фарбою (ідеально підходить консистенція фарби для дому), довгі бризки та патьоки фарби можна контролювати, нахиляючи та змінюючи напрямок полотна або різко розкидаючи фарбу на роботі в стилі Джексона Поллока [18];

- граттаж (Рис. А.1.19) – це техніка скретчингу. Це метод малювання шляхом прорізання малюнка гострим інструментом на папері, покритому чорнилом. Для уроків граттажгу вам знадобиться спеціально підготовлений аркуш паперу. Для цього аркуш паперу спочатку потрібно покрити воском, а потім чорною фарбою або чорнилом. Тепер за допомогою будь-якого гострого інструменту прорізайте контур малюнка [15].

Серед цікавих нетрадиційних технік є також вітражна техніка або псевдовітраж. Саме псевдовітражі отримали поширення в житлових будинках завдяки своїй меншій вартості та швидшому виконанню [14, с.74].

Штучні вітражі (імітації), виготовлені за допомогою полімерних плівок (Рис. А.1.20), лаків і розписів, використовуються для декорування елементів, коли необхідна легкість конструкції, або зменшення витрат [8, с. 106].

Плівкові вітражі виконуються за новітньою технологією, розробленою в середині минулого століття, з використанням сучасних матеріалів для вітражів (різноманітних кольорових та фактурних плівок) [12, с.203].

Поширеним видом псевдовітражу є розпис по склу (Рис. А.1.21). Художній розпис скла – це особливий, неповторний і сучасний напрям декоративно-прикладного мистецтва. Цікавий сам по собі, він поєднується з іншими видами образотворчих мистецтв. Основне застосування розпису скла відбивається в художніх вітражах, різноманітних скляних декоративних прикрасах, інших виробах зі скла [12, с. 204].

Фарби, які можна використовувати для розпису по склу можуть бути акрилові, олійні але існують спеціальні фарби такі як для кераміки та вітражні. Відмінність цих фарб полягає у щільності, тобто прозорості. Також можна використовувати гель лаки для нігтів.

Один із видів імітації вітража є виготовлення з паперу (Рис. А.1.22), а саме гофрованого паперу – це спеціальний вид паперу з хвилястою структурою, який забезпечує додаткову гнучкість і об'єм. Він буває різної щільності, кольорів і форматів, що дозволяє використовувати його у різних сферах, популярний матеріал, який широко використовується для творчих проектів, декору та пакування. Його унікальна текстура і міцність роблять його ідеальним вибором для багатьох завдань [6].

Виконання цієї техніки полягає у вирізанні двійного «трафарету» зі звичайного паперу, далі потрібно вирізати елементи, в «секції», з гофрованого паперу та приклеїти їх до одного «трафаету» а інший приклеїти зверху, вітраж готовий. Завдяки не великій щільності гофрованого паперу він просвічується на світлі та імітує вітраж.

Ще одним способом є зворотна аплікація (Рис. А.1.23) – аплікація навпаки, вона виконується на гладкій і прозорої поверхні пластмаси або скла, і її виворіт стає лицьовою стороною.

Найголовніше – зробити на папері хороший чіткий малюнок, який підкладається під скло. Щоб він не зміщувався, його потрібно прикріпити до скла двома горошинками білого пластиліну.

Чорним пластиліном викладається контур майбутнього малюнка, а відкриті ділянки послідовно заповнюються кольоровим пластиліном.

Перевернуте гладкою стороною до себе виріб являє собою дивовижний малюнок для картини або панно. Після закінчення аплікація закривається кольоровим картоном.

Ідея даної техніки належить Тетяні Просняковой, автора численних книг з художнього праці та творцеві інтернет-сайту «Країна майстрів».

Виконати таку аплікацію можна декількома методами: з викладанням контуру з джгутиків, мозаїкою з пластилінових кульок або використовуючи перманентний маркер [3].

Отже, нетрадиційні техніки малювання відкривають безліч можливостей для творчості, розвитку уяви та самовираження. Використання різних матеріалів та інструментів – від ниток і піску до гофрованого паперу чи пластиліну – не лише робить художній процес більш цікавим, а й допомагає розвивати моторику, креативність і нестандартне мислення. Сучасне образотворче мистецтво активно впроваджує ці методи в навчання та дозвілля, роблячи творчість доступною та захопливою для всіх. Нестандартні підходи не обмежують, а навпаки – розширюють межі уяви, перетворюючи малювання на захопливу гру, експеримент і пізнання світу через мистецтво, що є дуже важливим для розвитку дітей.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНІК ПСЕВДОВІТРАЖУ

2.1 Етапи підготовки та проведення занять з нетрадиційних технік в умовах шкільного гуртка

Нетрадиційні техніки дитячого живопису користуються великим попитом у вихователів, шкільних педагогів та батьків. Це можливість прищепити дитині любов до творчості і навчити її проявляти свою особистість. Тому такі способи малювання надзвичайно цікаві дітям як дошкільного, так і шкільного віку [5].

Залучати дітей до малювання у дитячих садочках психологи радять із 3-х років. Оригінальні техніки малювання мають ігровий характер та не обмежують дітей жодними правилами. Такий вид живопису сприяє виявленню творчого потенціалу дитини, формуванню у неї естетичного чуття та мистецького смаку. У дошкільників, які залучені до нетрадиційного малювання, краще розвивається уява, фантазія, творче мислення, пам'ять, уміння експериментувати [5].

У творчому процесі дитина досліджує властивості різних матеріалів та наслідки їх використання. Для нетипових технік створення зображень використовуються найрізноманітніші підручні засоби: клей, мильний розчин, заварений крохмаль, штампи із овочів, заготовки з картону, монетки, гербарій з квітів і листя, кухонна сіль, манка та інші крупи, ватні палички, спонжі, зубочистки, шпажки, зубні щітки, харчові барвники, харчова та бульбашкова плівка, пластилін тощо [5].

Формування активної творчої особистості значною мірою здійснюється саме в процесі роботи над композиційними завданнями. Тут працює думка дитини, йдуть пошуки найкращого рішення заданої теми. Учень намагається висловити своє внутрішнє переконання, своє поняття, своє бачення даного предмету, даної теми. Завдання викладача допомогти йому в цьому, озброїти основами образотворчої грамоти, показати пластичні варіанти і рішення. Всі

вміння і навички, отримані в процесі занять допомагають учневі в роботі над композицією вітражних творів [4].

Малювання нетрадиційними матеріалами дозволяє дитині:

- отримувати незабутні позитивні емоції;
- активізувати художній потенціал;
- привчитися до творчості;
- розвивати самостійність;
- розвивати уявлення;
- розвивати дрібну моторику рук;
- проявити індивідуальність (немає однакових робіт);
- позбутися психологічних меж, страхів (раптом не вийде так, як потрібно).

Вимоги, щодо використання нетрадиційних технік малювання:

- Заохочувати дитину до експериментування.
- Створювати прості образи за допомогою різних матеріалів.
- Передавати один образ за допомогою різних технік та різних видів художньої діяльності.
- Самостійно обирати вид роботи та матеріали для реалізації свого задуму.

Саме нетрадиційні техніки малювання створюють атмосферу розкутості, відкритості, розвиток самостійності дітей, створюють емоційно – позитивне відношення до діяльності. Результат зображувальної діяльності не може бути поганим чи хорошим, робота кожної дитини індивідуальна, неповторна [2].

У процесі вивчення, в школі, учні зазвичай ознайомлюються з теоретичними аспектами вітражного мистецтва та створюють детальний ескіз вітражу, не втілюючи його у нетрадиційній техніці, яка так би мовити, імітує вітраж.

Щодо вищих навчальних закладів з вітражу на сьогоднішній день, Львівське вище професійне художнє училище – це єдиний державний навчальний заклад

України, що надає спеціальність вітражника 5 розряду. Професії вітражу навчають також у Львівській національній академії мистецтв. Базові знання з художніх предметів співпадають із навчальними програмами в академії. Майстри виробничого навчання та викладачі професійних дисциплін мають вищу художню освіту та чималий досвід у приватних вітражних майстернях. Тому учні Львівського вищого професійно художнього училища отримують хорошу базу знань для того, щоб продовжити навчання у вищих навчальних закладах, або заснувати власні вітражні майстерні [9, с. 87].

Отже, нетрадиційні техніки образотворчого мистецтва є важливим засобом розвитку творчої особистості дитини, оскільки вони сприяють формуванню уяви, креативного мислення, самостійності та емоційно-позитивного ставлення до художньої діяльності. Їх ігровий характер і різноманітність матеріалів забезпечують умови для експериментування, самовираження та подолання страху помилки, що робить процес навчання більш доступним і ефективним для дітей різного віку.

Водночас сучасна мистецька освіта в Україні забезпечує як професійну підготовку фахівців у галузі вітражу, так і базове ознайомлення учнів із цим видом мистецтва. У шкільному освітньому процесі переважно розглядаються теоретичні аспекти вітражу, що дозволяє сформувати первинне уявлення про специфіку роботи зі світлом, кольором і скляною поверхнею. Натомість практичне втілення нетрадиційних вітражних технік у закладах загальної середньої освіти здебільшого реалізується в межах гурткової роботи.

2.2 Методичні рекомендації щодо впровадження псевдовітражу в гурткову роботу ЗЗСО

Впровадження техніки псевдовітражу в гурткову роботу закладів загальної середньої освіти є доцільним і ефективним напрямом художньо-естетичного розвитку учнів. Псевдовітраж як імітація класичного вітражу дозволяє працювати з кольором, світлом і декоративною лінією без складних технологічних процесів, що робить його доступним для шкільних умов. Організація такої діяльності потребує належної підготовки матеріалів і робочого простору, зокрема використання прозорих основ, контурних і кольорових фарб, пензлів та допоміжних засобів. Важливо забезпечити безпечні умови праці та дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

Організація гуртка здійснюється з урахуванням змісту календарно-тематичного планування, яке передбачає системне та послідовне опанування учнями різних художніх технік і матеріалів. Ефективність роботи гуртка значною мірою залежить від належної підготовки приміщення, забезпечення необхідними матеріалами та дотримання санітарно-гігієнічних норм.

Приміщення для занять має бути добре освітленим, просторим і відповідати кількості учнів. Робочі місця організовуються з урахуванням специфіки практичної діяльності: роботи з фарбами, папером, склом, тканинами та іншими матеріалами. Особлива увага приділяється безпечному використанню інструментів і матеріалів, зокрема під час виконання завдань зі склом, роботи з ножицями.

Матеріальне забезпечення гуртка включає різноманітні художні матеріали: акварель, гуаш, акрилові та фарби для скла, папір різних форматів, фольгу, тканини, нитки, контурні фарби, допоміжні інструменти. Важливу роль відіграють наочні засоби: зразки робіт, репродукції, презентації, що допомагають учням краще засвоювати техніки та художні прийоми.

Кількість учнів у гуртку має бути оптимальною для забезпечення індивідуального підходу, що дозволяє враховувати різний рівень підготовки та творчі можливості дітей.

Тривалість занять (2 години) має відповідати віковим особливостям учнів 7-8 класів. Для запобігання перевтомі передбачаються короткі перерви, особливо під час виконання тривалих практичних робіт, таких як створення вітражів чи декоративних композицій. Регулярність занять і чітке дотримання розкладу сприятимуть формуванню відповідального ставлення до навчальної діяльності.

Зміст гуртка будується за принципом поступового ускладнення: від ознайомлення з основами кольорознавства, композиції, симетрії та асиметрії до опанування складніших технік. Значна увага приділяється розвитку творчої уяви, експериментуванню з матеріалами та формуванню індивідуального художнього стилю.

Методика проведення занять передбачає послідовне ознайомлення учнів із вітражним мистецтвом, аналіз зразків, створення ескізу та його перенесення на основу. Особлива увага приділяється поетапному виконанню роботи: від нанесення контуру до заповнення кольором і завершального оформлення. Ефективним є поєднання пояснення з демонстрацією, що дозволяє учням краще засвоїти технологію виконання. Важливу роль відіграє індивідуальний підхід, оскільки учні мають різний рівень підготовки, тому доцільно використовувати шаблони для початківців і надавати більше свободи у творчості для більш підготовлених учнів.

Зміст завдань має відповідати віковим особливостям учнів 7-8 класів і передбачати поступове ускладнення: від простих декоративних композицій до складніших тематичних робіт. У процесі занять доцільно організовувати обговорення та аналіз виконаних робіт, що сприяє розвитку критичного мислення та вміння оцінювати результати власної діяльності. Оцінювання має бути спрямоване не лише на кінцевий результат, а й на творчий підхід, акуратність та індивідуальний прогрес учня.

Застосування техніки псевдовітражу сприяє розвитку дрібної моторики, колористичного мислення, естетичного смаку та творчої уяви. Крім того, така діяльність підвищує зацікавленість учнів мистецтвом і створює умови для самовираження.

У процесі роботи застосовуються проміжні перегляди учнівських робіт, що дозволяє своєчасно коригувати діяльність, звертати увагу на типові помилки та відзначати успіхи. Це сприяє розвитку навичок самооцінювання та взаємооцінювання.

Завершальним етапом роботи гуртка є організація виставок учнівських робіт, що підвищує мотивацію, формує відповідальність за результат та сприяє розвитку естетичного смаку. Таким чином, організація гуртка забезпечує цілісний підхід до художньо-творчого розвитку учнів, поєднуючи навчання, практичну діяльність і творче самовираження.

Отже, впровадження техніки псевдовітражу в гурткову роботу ЗЗСО є ефективним засобом розвитку творчих здібностей, естетичного смаку та художнього мислення учнів. Використання різних матеріалів і технік, поетапне виконання завдань та індивідуальний підхід сприяють формуванню практичних умінь, творчої уяви й зацікавленості мистецтвом. Організація виставок і творчих проєктів підвищує мотивацію учнів та створює умови для їх самовираження.

ВИСНОВКИ

Отже, мистецтво вітража є важливою складовою світової художньої культури, що має багатовікову історію розвитку та значний вплив на формування естетичних цінностей суспільства. Від перших кольорових скелець у храмах Давнього Риму до складних композицій доби Готики, Відродження, Модерну й сучасного мистецтва вітраж постійно вдосконалювався як у технічному, так і в художньому аспектах. У різні історичні періоди він виконував не лише декоративну функцію, а й був важливим засобом духовного, емоційного та символічного впливу на людину. Завдяки поєднанню кольору, світла та композиції вітражне мистецтво й сьогодні залишається актуальним, адаптуючись до сучасних художніх напрямів і технологій.

Поряд із цим, нетрадиційні техніки образотворчого мистецтва мають значний потенціал у розвитку творчих здібностей учнів. Їх використання у навчальному процесі сприяє розвитку уяви, креативного мислення, естетичного смаку, дрібної моторики та самостійності школярів. Особливе місце серед таких технік займає псевдовітраж, який є доступною для шкільних умов формою імітації класичного вітражу. Робота з прозорими матеріалами, контуром і кольором допомагає учням краще розуміти принципи декоративної композиції, взаємодії світла й кольору, а також розвиває навички художнього експериментування.

Впровадження техніки псевдовітражу в гурткову роботу закладів загальної середньої освіти є педагогічно доцільним та ефективним. Організація занять на основі поступового ускладнення завдань, використання різних художніх матеріалів і технік, поетапне виконання робіт та індивідуальний підхід до учнів сприяють формуванню практичних умінь і творчої активності. Важливу роль у цьому процесі відіграє створення сприятливого освітнього середовища, використання наочності, аналіз учнівських робіт і організація виставок та творчих проєктів.

Таким чином, поєднання вітражного мистецтва та нетрадиційних художніх технік у гуртковій діяльності забезпечує всебічний художньо-естетичний розвиток учнів, формує творчу особистість, розвиває інтерес до мистецтва та створює умови для самовираження й подальшого творчого самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозуб Л. Історія мистецтв: навч. посіб. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 148 с.

2. Бохоницький ЗДО (ясла-садок) «Дзвіночок» Вінницького району, Вінницької області Агрономічної сільської ради URL: https://dzvin-boh.dytsadok.org.ua/gurtok-umili-ruchki-13-59-39-29-01-2021/ (дата звернення: 26.09.2025).

3. ЗДО №14 «Калинка». Нетрадиційні техніки аплікації як засіб розвитку дошкільників URL: https://dnz14.osvita-konotop.gov.ua/konsultaciya-dlya-vixovateliv-netradicijni-texniki-aplikaci%D1%97-yak-zasib-rozvitku-doshkilnikiv (дата звернення: 28.08.2025).

4. Коротка програма курсу: допрофесійна підготовка учнів вітражного мистецтва / [упорядник І. М. Голуб, Х. І. Семанів]. Львів : Центр вітражного мистецтва, 2019. 12 с.: іл.

5. Наталія К. Все про нетрадиційні техніки малювання URL: https://buki.com.ua/news/techniky-maluvannya/ (дата звернення: 28.08.2025).

6. Папір гофрований: універсальний матеріал для творчості та упаковки Ockar: вебсайт URL: https://ockar.com.ua/blog/papr-gofrovaniy-unversalniy-materal-dlya-tvorchost-ta-upakovki/?srsltid=AfmBOopmgAfJZUFqUEJHNRTyl4hSbGNTfXnAVqJh5wQ6SghFuJUv2XqR (дата звернення: 28.08.2025).

7. Побожій С. Історія мистецтва: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2021. 70 с.

8. Прусак В., Пунда М. Сучасні підходи до застосування вітража в організації житлового середовища. *Дизайн освіта в Україні: перспективи розвитку*. 2013. № 3. С. 104-108.

9. Турчиняк Н. Організація навчального процесу у групах вітражників. Культурна спадщина вітражного мистецтва Західної України: збірник матеріалів

теоретично-практичної конференції (м. Львів, 26-27 вересня 2019 р.) / укладач І. М. Голуб. Львів : Центр вітражного мистецтва, 2019. С. 87-90.

10. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення Україна : Віват, 2023. 576 с.

11. Цвіт Талантів: вебсайт. URL: https://web.archive.org/web/20130729213412/http://tsvittalantiv.com/v%D1%96traj%D1%96.html (дата звернення: 15.08.2026).

12. Шабельник О. Декоративно-прикладне мистецтво в художній своєрідності вітражного розпису. *Сучасна мистецька освіта: досвід, проблеми та перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 квітня 2018 р., Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Київ, 2018. С. 201-205.

13. Шевнюк О. Історія мистецтв: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2015. 321 с.

14. Щевйова У. Вітражі у вхідних просторах житлових споруд Східної Галичини кінця XIX – початку XX століття: типологія та провідні заклади виробництва. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Серія: Мистецтвознавство. Харків, 2020. № 1. С. 71-84.

15. Artfonica. Some most popular non-traditional painting techniques URL: https://blog.artfonica.com/blog/some-most-popular-non-traditional-painting-techniques/ (дата звернення: 28.08.2025).

16. Bryan L. All About Renaissance Stained Glass. Cumberland stained glass: website URL: https://www.cumberlandstainedglass.com/all-about-renaissance-stained-glass/ (дата звернення: 26.08.2025).

17. Dennis A. Two Romanesque Masterpieces of Stained Glass. *Wordpress:* website URL: https://vialucispress.wordpress.com/2013/12/19/two-romanesque-masterpieces-of-stained-glass-dennis-aubrey/ (дата звернення: 26.08.2025).

18. FIGURING IT OUT. Non-Traditional Techniques for Creating Art URL: https://apstudiomicds.wordpress.com/concentration-activities-to-further-ideas/personal-study-steps/art-techniques/non-traditional-techniques-for-creating-art/ (дата звернення: 28.08.2025).

19. Ramier V. Branching out drawing with non-traditional art materials URL: https://climategen.org/blog/branching-out-drawing-with-non-traditional-art-materials/ (дата звернення: 28.08.2025).

20. Robert W. S. 20th century. *Britannica:* website URL: https://www.britannica.com/art/stained-glass/20th-century (дата звернення: 27.08.2025).

21. Robert W. S. Stained glass. *Britannica:* website URL: https://www.britannica.com/art/stained-glass (дата звернення: 24.08.2025).

22. The Stained Glass Association of America. History of Stained Glass URL: https://stainedglass.org/learning-resources/history-stained-glass (дата звернення: 20.08.2025).

23. Verlag H. Malerei Lexikon von A bis Z. West Germany: 1986. 777 c.

24. Victoria and Albert Museum. Stained glass: the Gothic Revival and beyond URL: https://www.vam.ac.uk/articles/stained-glass-gothic-revival-and-beyond?srsltid=AfmBOoo-L5lVrRYcGnQE2mR6KY06QgLWikFIzQkC6sR3H0KWWTX6vBn9 (дата звернення: 26.08.2025).

25. Westminster Abbey. Stained Glass URL: https://www.westminster-abbey.org/history/explore-our-history/stained-glass (дата звернення: 27.08.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А 1

Рис. А.1.1. Один із найдавніших прикладів використання кількох шматків кольорового скла у монастирі Святого Павла в Джарроу, Англія, заснованому в 686 р. н.е.

Рис. А.1.2. Зображення 5 пророків в Аугсбурзькому соборі, які датуються близько 1065 р.

Рис. А.1.3. Нотр-Дам де ла Бель Вер'єр, Шартрський собор

Рис. А.1.4 Вікно розп'яття, Собор Сен-П'єр, Пуатьє

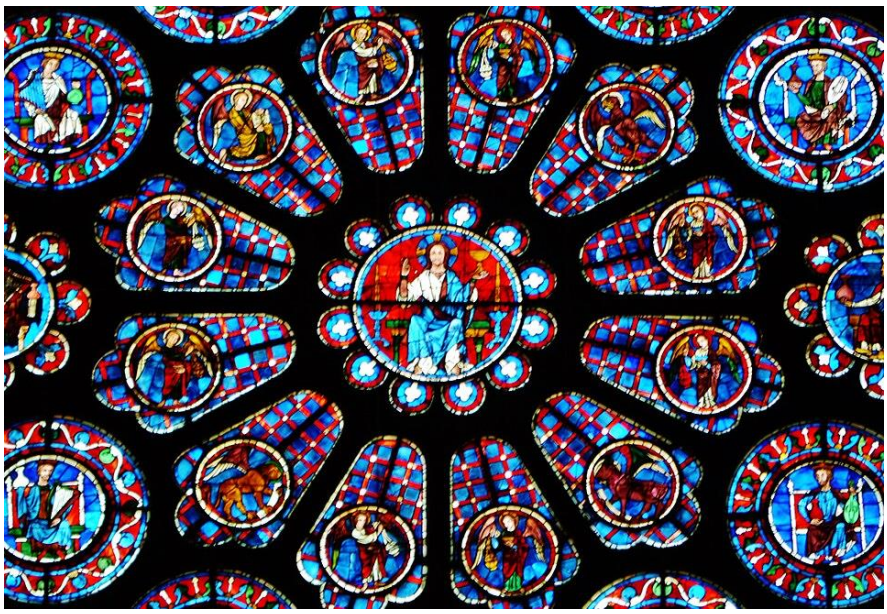

Рис. А.1.5. Деталь південної троянди, Шартр

Рис. А.1.6. Св. Катерина Александрійська.

Вітраж з півночі Нідерландів. 1475 р.

Рис. А.1.7. «Медовий місяць короля Рене», вітражне та розписане скляне панно, дизайн Форда Медокса Брауна, виготовлене компанією Morris, Marshall, Faulkner & Co., 1862

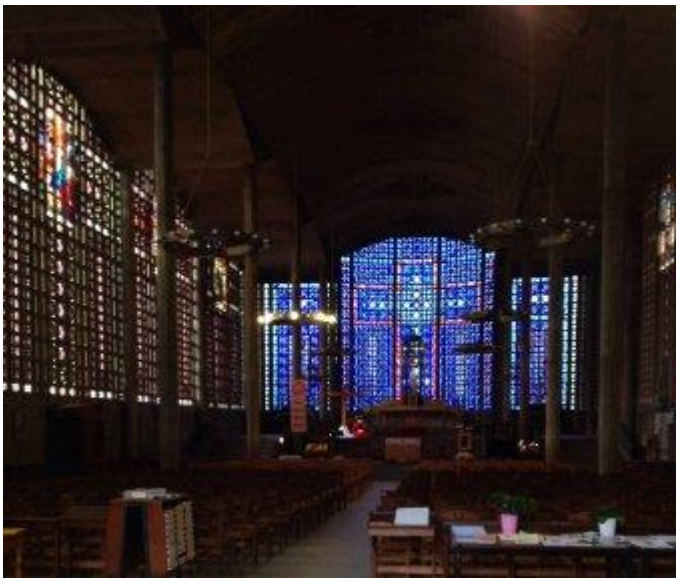

Рис. А.1.8. Вітражі церква Нотр-Дам в Ле-Ренсі

Рис. А.1.9. Деталь з вікна, робота Д. Хокні

Рис. А.1.10. Роботи Л. Тіффані

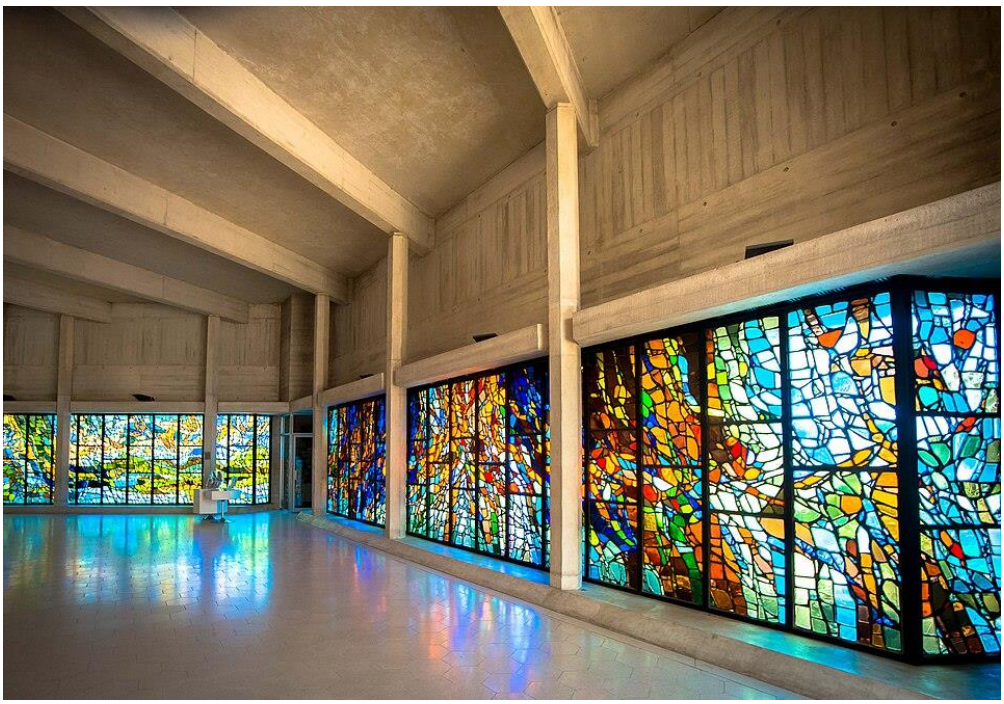

Рис. А.1.11. Вітраж нартекса роботи Генрі Хейга

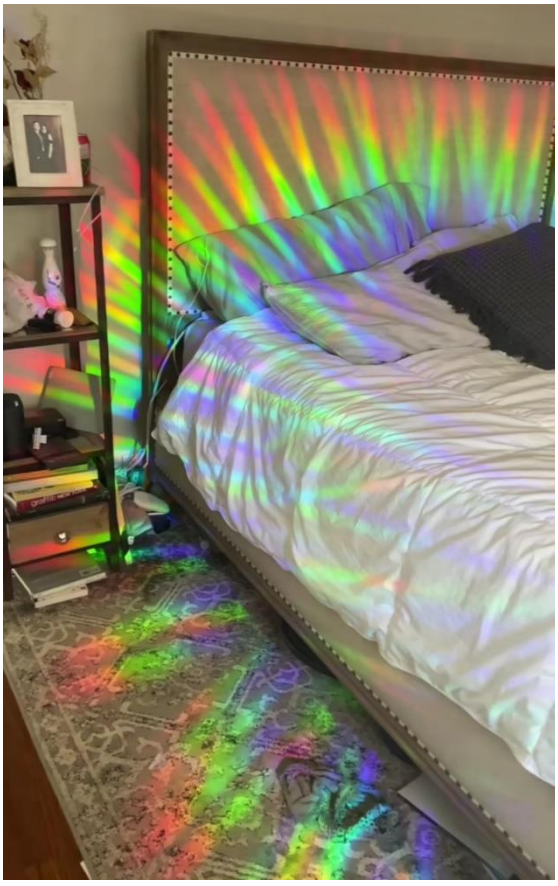

Рис. А.1.12. Незвичайні колірні рішення за допомогою вітража

Рис. А.1.13. Малювання піском

Рис. А.1.14. Малювання рідкими фарбами

Рис. А.1.15. Малювання за допомогою воску

Рис. А.1.16. Малювання за допомогою картону

Рис. А.1.17. Ниткографія

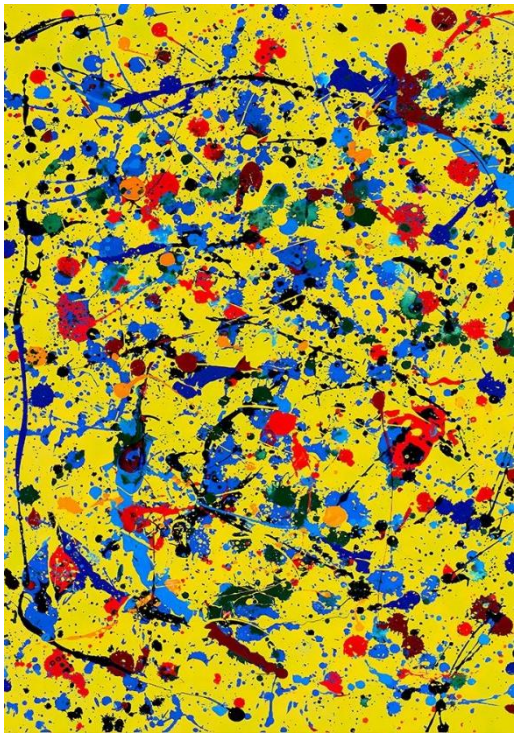

Рис. А.1.18. Фарбування за допомогою крапель

Рис. А.1.19. Граттаж

Рис. А.1.20. Полімерний плівковий вітраж

Рис. А.1.21. Розпис по склу

Рис. А.1.22. Паперовий вітраж

Рис. А.1.23. Зворотна аплікація

Додаток Б 2

Календарно-тематичне планування гуртка на один календарний рік з предмету ІК «Мистецтво», 7-8 клас (4 год. на тиждень)

«Таємниці творчих технік»

№	Тема	Орієнтовне завдання	Год	Дата
1	Вступна бесіда.	Ознайомлення з планом роботи, завданнями, матеріалами і правилами техніки безпеки.	2	03. 09.
2	«Полювання на колір: теплі й холодні відтінки»	Повторення основ кольорознавства. Теплі й холодні кольори. Основи композиції.	2	05. 09.
3	«Симетрія – гармонія форми»	Ознайомлення з поняттям симетрії. Створення симетричної композиції (формат А4).	2	10. 09.
4	«Асиметрія – мистецтво порушувати правила»	Ознайомлення з поняттям асиметрії. Створення асиметричної композиції (формат А4).	2	12. 09.
5	«Орнаментальний всесвіт: свої правила краси»	Ознайомлення з видами орнаменту. Створення українського орнаменту (формат А5).	2	17. 09.
6	«Орнамент, народжений випадково»	Створення авторського орнаменту (формат А4).	2	19. 09.
7	«Монотипія – відбиток миті»	Ознайомлення з технікою монотипії.	2	24. 09.
8	«Кольоровий туман: сюжетна монотипія»	Створення сюжетної монотипії (формат А4).	2	26. 09.
9	«Гратографія: світло у темряві»	Ознайомлення з технікою гратографії. Створення композиції (формат А4).	2	01. 10.
10	«Металевий подих ночі»	Створення рельєфного зображення на фользі методом тиснення (формат А5).	2	03. 10.

11	«Фарба + вода = диво народження плям»	Виконання абстрактної композиції в акварельній техніці (формат А4).	2	08. 09.
12	«Трафаретні стежки художника»	Ознайомлення з трафаретним мистецтвом. Створення декоративної композиції (формат А4).	2	10. 10.
13	«Природний відбиток»	Створення відбитків природних матеріалів (формат А4).	2	15. 10.
14	«Таємний слід свічки»	Ознайомлення з технікою воскового малюнка. Створення анімалістичної композиції (формат А4).	2	17. 10.
15	«Відбиток нитки: мистецтво випадковості»	Ознайомлення з технікою ниткографії. Створення композиції за допомогою відбитка нитки (формат А4).	2	22. 10.
16	«Нитки як інструмент художника»	Ознайомлення з технікою нитяної аплікації. Створення декоративної композиції (формат А4).	2	24. 10.
17	«Нитки як інструмент художника»	Завершення композиції.	2	05. 11.
18	«Панно з тисячі ефектів»	Ознайомлення з технікою створення панно з тканини. Виконання композиції на тему пасторалі (формат А3).	2	07. 11.
19	«Панно з тисячі ефектів»	Завершення композиції.	2	12. 11.
20	«Вікна, що говорять: історія вітражів»	Ознайомлення з історією та розвитком вітражного мистецтва.	2	14. 11.
21	«Світло, що живе в лінії»	Дослідження виражальних можливостей лінії у графіці та вітражі.	2	19. 11.
22	«Срібний контур – чорнило світла»	Ознайомлення з роботою контуром у декоративному мистецтві.	2	21. 11.
23	«Контурні візерунки: мова декоративної лінії»	Створення контурних візерунків (формат А5).	2	26. 11.
24	«Дорога лінія: тренуємо руку майстра»	Виконання вправ на розвиток графічних навичок (формат А4).	2	28. 11.

25	«Прозорий світ: секрети скляних фарб»	Ознайомлення з особливостями роботи зі скляними фарбами.	2	03. 12.
26	«Паперове диво – народження ескізу»	Створення ескізу майбутнього вітража (формат А5).	2	05. 12.
27	«Вихід у скло: переносимо ідею на прозору основу»	Перенесення ескізу на прозору основу (формат А5).	2	10. 12.
28	«Вихід у скло: переносимо ідею на прозору основу»	Продовження роботи над вітражем (формат А5).	2	12. 12.
29	«Вихід у скло: переносимо ідею на прозору основу»	Завершення вітражної композиції	2	17. 12.
30	Підготовка до семестрової виставки.	Підготовка та оформлення виставки учнівських робіт.	2	19. 12.
31	«Танок кольорових плям: плавні переходи»	Ознайомлення з технікою плавних колірних переходів. Створення композиції на прозорій основі.	2	21. 01.
32	«Хвилястий вітраж: ознайомлення з гофрованим папером»	Ознайомлення з властивостями гофрованого паперу.	2	23. 01.
33	«Хвилястий ескіз»	Створення ескізу паперового вітража (формат А3).	2	28. 01.
34	«Хвилястий вітраж»	Виконання паперового вітража (формат А3).	2	30. 01.
35	«Хвилястий вітраж»	Завершення паперового вітража.	2	04. 02.
36	«Символіка Різдва: від ескізу до форми»	Створення вітражної композиції на різдвяну тематику (формат А4).	2	06. 02.
37	«Символіка Різдва: від ескізу до форми»	Завершення композиції.	2	11. 02.
38	«Вітраж: українська коляда»	Створення вітражної композиції за мотивами української коляди (формат А4).	2	13. 02.
39	«Вітраж: українська коляда»	Продовження роботи над композицією «Українська коляда» (формат А4).	2	18. 02.
40	«Вітраж: українська коляда»	Завершення композиції.	2	20. 02.

41	«Вітраж + акрил»	Ознайомлення зі способами імітації вітража акриловими фарбами.	2	25. 02.
42	«Тварини в декоративному стилі»	Створення псевдовітража в анімалістичному жанрі (формат А4).	2	27. 02.
43	«Тварини в декоративному стилі»	Продовження роботи над псевдовітражем (формат А4).	2	04. 03
44	«Тварини в декоративному стилі»	Завершення псевдовітража.	2	06. 03.
45	«Дзеркальний світ: малюємо на відображенні»	Розпис дзеркальної поверхні акриловими фарбами.	2	11. 03.
46	«Авангардна лінія вітражу»	Ознайомлення з авангардними прийомами у вітражному мистецтві.	2	13. 03
47	«Геометрична казка у склі»	Створення геометричної вітражної композиції (формат А4).	2	18. 03
48	«Геометрична казка у склі»	Продовження роботи над геометричною композицією (формат А4).	2	20. 03.
49	«Геометрична казка у склі»	Завершення композиції.	2	01. 04
50	«Квітка вітражного саду»	Створення вітражної композиції із зображенням квітки (формат А4).	2	03. 04.
51	«Квітка вітражного саду»	Завершення композиції.	2	08. 04.
52	«Вітраж у стилі Ар-Нуво»	Ознайомлення зі стилем ар-нуво у вітражному мистецтві. Створення ескізу (формат А4).	2	10. 04.
53	«Вітраж у стилі Ар-Нуво»	Створення вітража у стилі ар-нуво (формат А4).	2	15. 04
54	«Вітраж у стилі Ар-Нуво»	Завершення вітража.	2	17. 04
55	«Великі площини – велика відповідальність»	Ознайомлення з принципами створення великоформатних композицій.	2	22. 04.
56	«Великий авторський вітраж: мрія стає формою»	Розробка авторського проєкту великого вітража (формат А2).	2	24. 04

57	«Великий авторський вітраж: мрія стає формою»	Продовження роботи над авторським вітражем (формат А2).	2	29. 04
58	«Скляний фундамент: перенесення ескізу»	Перенесення ескізу на основу та нанесення контуру (формат А2).	2	01. 05
59	«Скляний фундамент: перенесення ескізу»	Продовження роботи над контуром (формат А2).	2	06. 05
60	«Центр уваги: опрацювання головного елемента»	Опрацювання центральних елементів композиції (формат А2).	2	08. 05.
61	«Центр уваги: опрацювання головного елемента»	Продовження роботи над композиційним центром (формат А2).	2	13. 05.
62	«Дихання деталей: робота над другорядними частинами»	Опрацювання другорядних елементів композиції (формат А2).	2	15. 05.
63	«Дихання деталей: робота над другорядними частинами»	Продовження деталізації композиції (формат А2).	2	20. 05.
64	«Фінальне сяйво: допрацювання й оздоблення»	Фінальне оздоблення та завершення авторського вітража (формат А2).	2	22. 05.
65	Підготовка до семестрової виставки.	Підготовка та оформлення підсумкової виставки учнівських робіт.	2	27. 05.

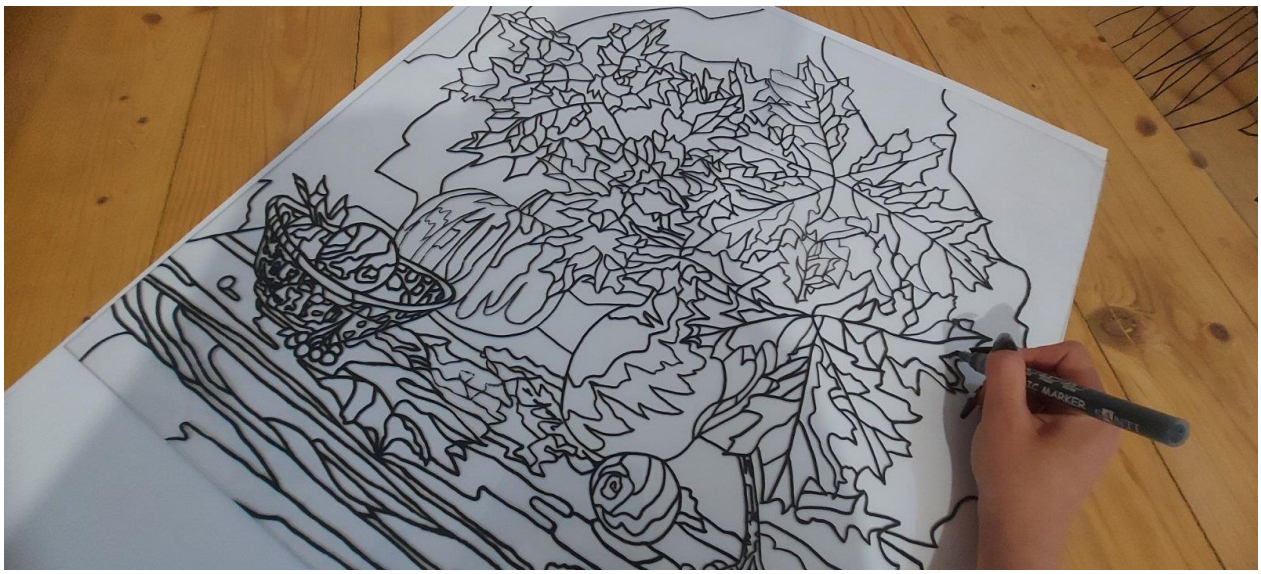

Рис. Б 2.1. Практична робота